

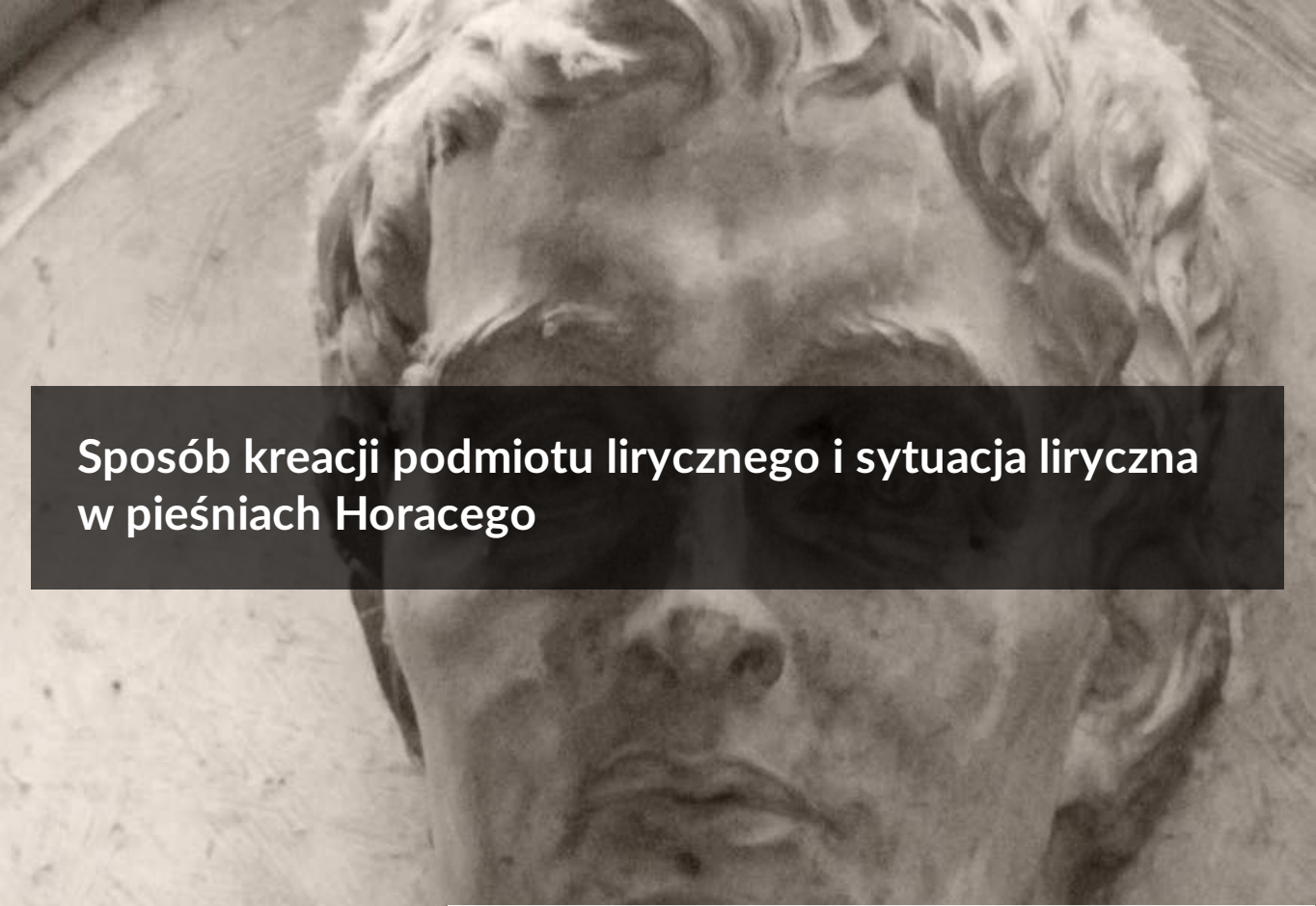
Sposób kreacji podmiotu lirycznego i sytuacja liryczna w pieśniach Horacego

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Audiobook](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Horacy, *Oda II 19 [Bacchum in remotis carmina rupibus]*, [w:] tegoż, *Wybór poezji*, oprac. Jerzy Krókowski, tłum. Julian Tuwim, Wrocław 1971, s. 85–87.
- Źródło: Horacy, *Oda II 19 [Bacchum in remotis carmina rupibus]*, [w:] *Wybór poezji*, oprac. J. Krókowski, tłum. J. Tuwim, 1971 Wrocław, s. 85–87.
- Źródło: Horacy, *Oda II 12 [Nolis longa ferae bella Numantiae]*, [w:] *Wybór poezji*, oprac. J. Krókowski, tłum. L. Siemieński, Wrocław 1971, s. 72–74.
- Źródło: Horacy, *Oda I 27 [Natis in usum laetitiae scyphis]*, [w:] *Wybór pieśni*, oprac. J. Krókowski, tłum. I. Wieniewska, Wrocław 1971, s. 41–42.
- Źródło: Horacy, *Oda I 36 [Et ture et fidybus iuvat]*, [w:] tegoż, *Wybór pieśni*, oprac. Jerzy Krókowski, tłum. Ignacy Wieniewski, Wrocław 1971, s. 53–54.

- Źródło: Horacy, *Oda I 27 [Natis in usum laetitiae scyphis]*, [w:] tegoż, *Wybór pieśni*, oprac. Jerzy Krókowski, tłum. Ignacy Wieniewski, Wrocław 1971, s. 41–42.
- Źródło: Horacy, *Oda II 12 [Nolis longa ferae bella Numantiae]*, [w:] tegoż, *Wybór poezji*, oprac. Jerzy Krókowski, tłum. Lucjan Siemieński, Wrocław 1971, s. 72–74.
- Źródło: Michał Głowiński, Aleksandra Okopień-Sławińska, Janusz Sławiński, *Zarys teorii literatury*, Warszawa 1975, s. 281–284.
- Źródło: Michał Głowiński, Aleksandra Okopień-Sławińska, Janusz Sławiński, *Zarys teorii literatury*, Warszawa 1975, s. 258–259.

Sposób kreacji podmiotu lirycznego i sytuacja liryczna w pieśniach Horacego

Źródło: Storie book, dostępny w internecie: Wikimedia, licencja: CC BY-SA 4.0.

Na czym polegał nowatorski charakter *Pieśni* Horacego? Dlaczego właśnie te utwory przyniosły autorowi największą sławę?

Pieśni (*Ody*) były formą przeznaczoną do czytania i nie wymagały akompaniamentu muzycznego. Horacy przemawiał w nich do narodu rzymskiego z pozycji wieszca i mentora. Szczególne wrażenie wywierały na Rzymianach ody o charakterze patriotycznym, przypominające mowy wielkich wodzów i polityków. Umiejętność kreowania podmiotu lirycznego w *Pieśniach* pozwoliła Horacemu stanąć na piedestale, w roli poety wybranego przez bogów.

Twoje cele

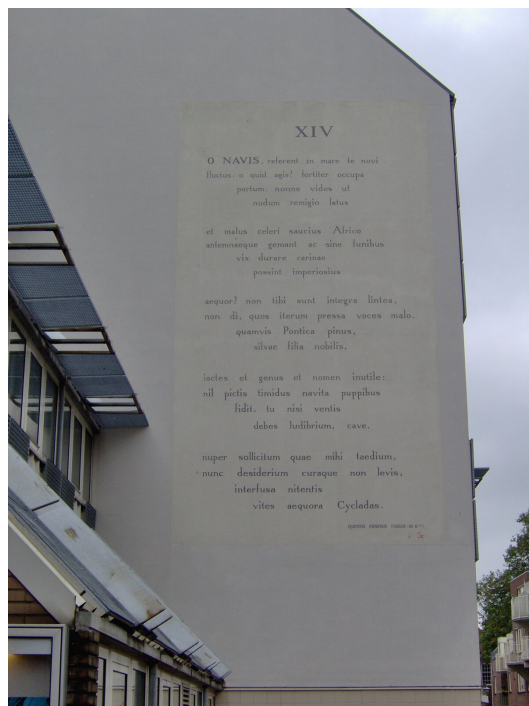
- Dokonasz analizy wybranych pieśni Horacego, wskazując na sposoby kreacji podmiotu lirycznego.
- Porównasz różne formy kreowania sytuacji lirycznych w utworach Horacego.

- Określisz związki między sposobem kreacji podmiotu lirycznego i sytuacji lirycznej a tematyką podejmowaną w utworach Horacego.

Przeczytaj

Horacy – liryk

Za największe osiągnięcie poetyckie Horacego (65–8 p.n.e.) uważa się cztery księgi *Carmina* czyli Pieśni, zwane również odami. Pieśń to najstarszy gatunek poezji lirycznej, początkowo związany z muzyką i obrzędami. U Horacego stał się samodzielną formą literacką. Poeta redagował pieśni długo i starannie, w mistrzowski sposób połączył doskonałość formy poetyckiej z prostotą. Czytelnicy od razu dostrzegli ich walory uniwersalne, liryzm i filozoficzną refleksję. W zbiorze znajdują się utwory o różnorodnej tematyce, Horacy buduje różnorodne sytuacje liryczne, urozmaica elementami narracji, opisu czy monologu.

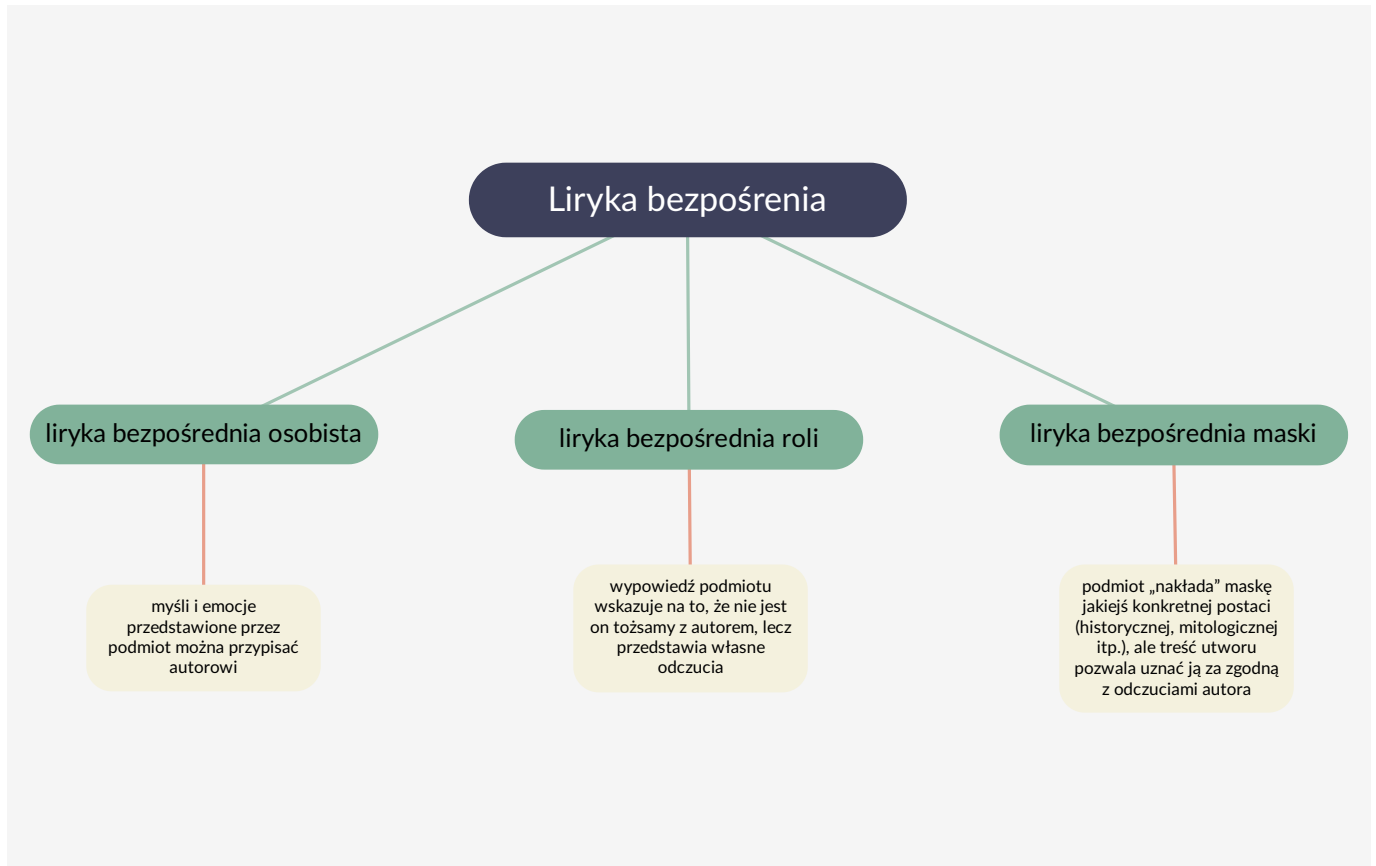
Tekst Ody XIV z Księgi I – na budynku przy Cleveringaplaats 1 w holenderskiej Lejdzie

Źródło: Tubantia, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

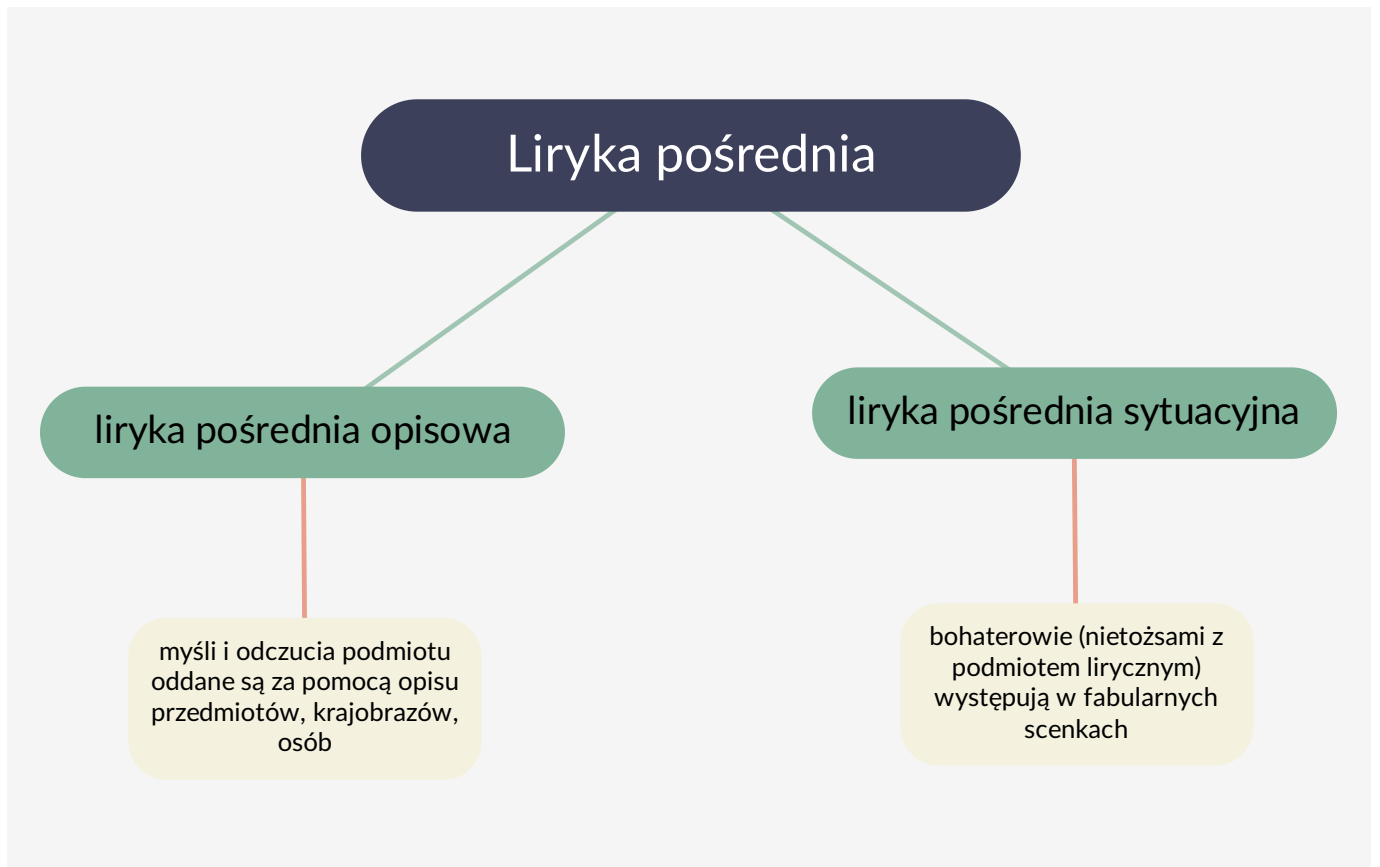
Kreacja podmiotu lirycznego

Osoba mówiąca w tekście poetyckim może uobecniać się na kilka sposobów. Wiąże się to m.in. z podziałem liryki na bezpośrednią i pośrednią. W liryce bezpośredniej podmiot ujawnia własną obecność, mówiąc o swych przemyśleniach i odczuciach.

W zależności od tego, czy można utożsamiać podmiot liryczny z autorem dzieła, czy też nie, rozróżnia się trzy odmiany **liryki bezpośredniej**:

W **liryce pośredniej** podmiot liryczny pozostaje do pewnego stopnia ukryty, a na pierwszy plan wysuwa się świat przedstawiony. W tego typu poezji także występują odmiany:

Kolejnym sposobem konstruowania podmiotu lirycznego jest przedstawienie go w postaci **podmiotu zbiorowego** – wyraża on poglądy czy odczucia charakterystyczne dla jakiejś grupy (wiekowej, narodowej, zawodowej itp.).

Podmiot indywidualny lub zbiorowy może kierować swoje słowa do konkretnego (zamierzonego) odbiorcy. Taki typ poezji nazywa się liryką **zwrotu do adresata** (**inwokacyjną**). Jeżeli wypowiedź nie polega tylko na komunikowaniu, ale wiąże się z nakłanianiem do określonego typu zachowań, tekst przynależy do liryki **apelu**.

Sytuacja liryczna

” Michał Głowiński, Janusz Sławiński, Aleksandra Okopień-Sławińska

Zarys teorii literatury

W liryce ośrodkiem wypowiedzi jest podmiot liryczny, który w sposób pośredni lub bezpośredni zwierza się ze swego intymnego stosunku do tego czy innego zjawiska. Powstaje w ten sposób sytuacja wyznania, której istotę stanowi to, że w jej centrum znajduje się tylko

jedna osoba, że tylko jedna osoba jest jej czynnym uczestnikiem. [...] Podmiot liryczny w momencie wypowiedzenia może znajdować się niejako sam, sam być nadawcą i odbiorcą swego przekazu, może też swe wyznanie kierować do innej postaci, w obu jednak wypadkach on stanowi dominantę, język jego wypowiedzi nastawiony jest na jego „ja” [...].

Sytuacji wyznania odpowiada w zakresie struktur stylistycznych monolog liryczny. Jest to forma „sprawozdania” na temat wewnętrznych przeżyć podmiotu, formą jego subiektywnej wyobraźni itp. [...]

Źródło: Michał Głowiński, Aleksandra Okopień-Sławińska, Janusz Sławiński, *Zarys teorii literatury*, Warszawa 1975, s. 258–259.

Sposób kreacji podmiotu lirycznego i sytuacja liryczna

” Michał Głowiński, Janusz Sławiński, Aleksandra Okopień-Sławińska

Zarys teorii literatury

Sytuacja jest istotnym czynnikiem konstrukcyjnym w utworze lirycznym. Występuje ona w rozmaitych postaciach pod względem wyrazistości i stopnia zaangażowania w kompozycji. Możemy wyróżnić lirykę realizującą **sytuację wyznania** w sensie dosłownym oraz lirykę realizującą **sytuację narracyjną**. Osobnym przypadkiem jest taki układ, w którym najistotniejszą jest **sytuacja dramatyczna**, krystalizująca się w obrębie świata przedstawionego i wyrazistsza od sytuacji podmiotu wypowiedzającego. Utwory oparte na sytuacji o charakterze dramatycznym zwykło się nazywać liryką sytuacyjną. [...] Wiersze reprezentujące lirykę sytuacyjną mają budowę jakby małej sceny, małego obrazka dramatycznego, występują w nich pewne elementy fabuły, obudowane wokół jednego punktu wyjściowego, którym jest właśnie sytuacja. [...] Podmiot liryczny usuwa

się jakby na bok, działa tylko poprzez zarysowanie świata przedstawionego [...].

Źródło: Michał Głowiński, Aleksandra Okopień-Stawińska, Janusz Stawiński, *Zarys teorii literatury*, Warszawa 1975, s. 281–284.

Słownik

topos

(gr. *tópos koinós*, łac. *locus communis* - miejsce wspólne) – powtarzający się motyw, występujący w obrębie literatury i sztuki zbudowany na fundamencie dwu wielkich tradycji śródziemnomorskich: antycznej i biblijno-chrześcijańskiej. Wskazuje na jedność, ciągłość kulturową danego kontynentu czy na istnienie pierwotnych wzorców myślenia człowieka. Topos budowany jest na zasadzie obrazu mającego na celu opis jakiejś sytuacji (topos tonącego okrętu w *Kazaniach* Skargi)

inwokacja

rozwinięta apostrofa stanowiąca początek utworu literackiego

Audiobook

Polecenie 1

W krótkim tekście wykaż, że wypowiedź podmiotu lirycznego w odzie I 14 Horacego (*O navis, referent in mare te novi*) ma charakter emocjonalny. Zwróć uwagę na to, za pomocą jakich środków językowych ta emocjonalność została uzyskana.

Polecenie 2

Wyjaśnij, z jakiego typu sytuacją liryczną mamy do czynienia w odzie I 34 Horacego (*Parcus Deorum cultor et infrequens*): wyznania, narracyjną czy dramatyczną. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/PYsL64zXp>

Horacy w swoich pieśniach kształtował podmiot liryczny na różne sposoby, ale zdecydowana większość utworów wchodzących w skład zbioru *Carmina* zalicza się do liryki bezpośredniej. Podmiot liryczny ujawnia swoją obecność, dzięki zastosowaniu zaimka osobowego „ja”, zaimka dzierżawczego „mój” oraz użyciu formy czasownika w pierwszej osobie liczby pojedynczej lub mnogiej.

Do tej kategorii liryki należy między innymi jeden z najświetniejszych wierszy Horacego – pieśń skierowana do okrętu.

Oda I 14 [*O navis, referent in mare te novi*]

Czyż trzeba, by cię nowa fala niosła

Na pełne morze, w sinych wód zamęcie?

Lepiej tu w porcie, pozbawiony wiosła,

Zostań, okręcie!

Wszak brak ci żagli, a i maszt się chwieje,

Maszt afrykańskim wiatrem skołatany,

Spróchniałe belki i trzeszczące reje

Wśród morskiej piany.

A gdy bałwany wzburzone urosną,

Jakich bóstw wezwiesz w oną noc ponurą?

Wiem, sławna byłaś ty, pontyjska sosno

Ciemnych kniej córo.

Lecz gdy żeglarze ufać ci przestali,

Nie uspokoisz burz sławnym nazwiskiem.

Bacz, byś nie była na wezbranej fali

Wiatrów igrzyskiem.

To, o czym dawniej nie myślałem wcale,

Teraz mi troską. Usłuchaj mej rady,

Nie płyń, okręcie, tam gdzie szumią fale

I lśnią Cyklady.

Ustalenie obecności podmiotu lirycznego w tym utworze nie jest trudne – w ostatniej strofie objawia on swoje działanie słowami:

„To, o czym dawniej nie myślałem wcale,

Teraz mi troską”.

Można więc wstępnie przyjąć, że wypowiedź oddaje odczucia autora. Aby odpowiednio ją zinterpretować, trzeba jednak nie tylko ustalić, kim jest podmiot liryczny, ale też sprawdzić – do kogo się zwraca i co ma adresatowi do zakomunikowania.

Wyjaśnił to między innymi Andrzej Wójcik, autor monografii poświęconej twórczości rzymskiego poety:

„Utwór ten posiada strukturę apelu, realizowaną konsekwentnie począwszy od wołacza w pierwszym wersie: »o okręcie!«, poprzez formy czasownikowe drugiej osoby oraz zaimki »ty«, »tobie«, »ciebie«. Podmiot liryczny odnawia tym sposobem kontakt z adresatem wypowiedzi, z okrętem mocno nadwerżonym, który jakoby wybierał się w ponowny rejs. Słowa podmiotu są ostrzeżeniem, jednakże nie jakąś zdroworozsądkową przestrogą, lecz wołaniem o opamiętanie pełnym lęku, bólu i żalu. Środkiem, który powinien przemówić okrętowi do rozumu, jest sugestywny opis (»czyż nie widzisz...«) kompletnej ruiny osprzętu niezbędnego do walki z morskim żywiołem. W wypowiedzi tak uformowanej wrak okrętowy traci cechy przedmiotu a przybiera atrybuty osoby.

[...]

Poetycki wzór alegorycznego ujęcia znalazł Horacy w wierszu Alkajosa. Podmiot liryczny jest tam uczestnikiem burzy [...] i sam przeżywa niebezpieczeństwo, przed którym Horacy tylko ostrzega. Ten dystans roztapia się wszakże w wybitnie emocjonalnej aurze lirycznej. [...] Szczególnie przejmująco brzmi wyznanie, chciałoby się powiedzieć miłości z powodu wyrażen przypominających słownictwo erotyczne”.

Już w starożytności ten monolog-apel skierowany do okrętu rozumiano alegorycznie, interpretując go jako wypowiedź odnoszącą się do ojczyzny, która znalazła się w niebezpieczeństwie. Z takim odczytaniem sensu pieśni wiąże się próba ustalenia przez badaczy okoliczności powstania wiersza – został on ułożony około 35 roku przed naszą erą, czyli wtedy, gdy Cesarstwu groziła kolejna wojna domowa. Horacy prawdopodobnie więc wyznaje tu swoje uczucia i obawy, wynikające z sytuacji politycznej, dotyczącej wszystkich obywateli Cesarstwa.

Znacznie wyraźniej przynależność do określonej społeczności przejawia się w innej pieśni. Oto jej treść:

Oda IV 7 [*Diffugere navis, redeunt iam gramina campis*]

Zniknęły śniegi. Zieleń powraca na łąki

I drzewa stroją się liśćmi.

Ziemia odmienia szatę. Strumienie, niedawno tak groźne,

Wesoło się snują wśród brzegów.

Gracja w orszaku swych sióstr i nimf już się nie lęka

Zawodzić płąsy naga.

Nie myśl, że będziesz wiecznie. Ostrzega cię rok, ostrzega

Czas, w którym dni twoje giną.

Wiatr wiosny łagodzi mrozy. Po wiosnie nadejdzie lato,

By znów przeminać, zagasnąć,

Gdy jesień z naręczem owoców, a zaraz za nią

Gnuśna się wlecze zima.

Ale na niebie księżyc wciąż nową pełnią rozbłyska,

My zaś, kiedy zstąpimy

Tam, gdzie pobożny Eneasz, gdzie Tullus bogaty i Ankus,

Prochem jesteśmy i cieniem.

Któż wie, czy raczą bogowie do życia, które dziś mija,

Dorzucić światłość jutrzejszą?

Rąk chciwych twego następcy uniknie to, co potrafisz

Dać sercu własnemu w darze.

Gdy umrzesz, kiedy nad tobą odprawi sądy swe władcze

Podziemny Minos – o, wtedy

Ani twój ród, Torkwacie, wymowa ani pobożność

Już nie podźwignie cię z grobu.

W owych głębokich ciemnościach nawet Hippolitowi

Nic pomóc nie może Diana

Ani Tezeusz nie zdoła skruszyć Letejskich łańcuchów

Dla swego Peritoosa.

Źródła: Horacy, *Oda I 14 [O navis, referent in mare te novi]*, przeł. L. H. Morstin, [w:] Horacy, *Wybór poezji*, oprac. J. Krókowski, Wrocław 1971, s. 72–74.

Andrzej Wójcik, *Talent i sztuka. Rzecz o poezji Horacego*, Wrocław 1986, s. 110–111.

Horacy, *Oda IV 7 [Diffugere navis, redeunt iam gramina campis]*, przeł. Z. Kubiak, [w:] Horacy, *Wybór poezji*, oprac. J. Krókowski, Wrocław 1971, s. 152–153.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

” Horacy

Oda I 27 [Natis in usum laetitiae scyphis]

Bić się kielichem, co uciechom służy,
[Tracka to moda](#). Barbarzyński rzućcie
Obyczaj taki, radości Bachusa
Krwawymi zwady i orgią nie kłóćcie!

Jakże daleki jest [puginał Meda](#)-chmurka
Od lamp i wina! Więc, mili druhowie,
Uciszcie dziką wrzawę i przystojnie
Trwajcie, oparci łokciem o wezglowie.

A czy ja także miałbym ognistego
Łyknać [Falernu](#)? To niech brat [Megilli](#)
Przyzna się zaraz, jaką broczy raną,
Od jakiej strzały uszczęśliwion ginie!

Nie chce? To z wami pić nie będę wcale.
Bo jakakolwiek miłość tobą władnie,
Nigdy hańbiącym żarem się nie pali –
Amor twój zawsze szlachetny i ładny.

Więc gadaj śmiało, co tam masz na sercu!
Zawierz-że uszom pewnym, co cię boli!

Biedaku, strasznieś wpadł, w samą [Charybdę](#)!
A wart-eś, chłopcze, przecież lepszej doli.

Jakież cię czary, jakie zleczą magi
[Tessalskim ziele](#)? Jakież bóg pomoże?
Chyba cię [Pegaz](#) skrzydlaty wypęta
Z więzów troistej [Chimery](#) przemożnych.

Źródło: Horacy, *Oda I 27 [Natis in usum laetitiae scyphis]*, [w:] *Wybór pieśni*, oprac. J. Krókowski, tłum. I. Wieniewska, Wrocław 1971, s. 41-42.

” Horacy

Oda II 12 [Nolis longa ferae bella Numantiae]

Nie chciej, bym [wojnę numantyńską](#), długą,
Ni [Annibala](#) dzikiego sztandary,
Ni morze [puńskiej krwi](#) zbroczone strugą
Śpiewał na miękkich strunach mej cytary.

Ani [Lapitów](#), ani pijanicę
[Hyleja](#), z całą czeredą olbrzymów,
[Których zgniótł Herkul, gdy się na stolicę](#)
[Darli Saturna](#), nie chcę do mych rymów.

Ty sam, [Meceno](#), lepiej powiesz w prozie
O [Cezarowych](#) tryumfach rozlicznych:
Jak skute króle przy zwycięskim wozie
Prowadził nieraz wśród tłumów ulicznych.

Mnie każe Muza śpiewać twoją Panię
[Licymnię](#): ócz jej promienie i żary,
Głosik czarowny, śpiewy, szczebiotanie,
Serce, co stalej dotrzymuje wiary.

Jak w tańcu nóżką wywija ochoczo,
Żarcik po żarcie sypie nieustanny,
Jak z wieńcem dziewcząt, kiedy ją otoczą,
Splata swe ręce w uroczystość [Dianny](#).

Czyżbyś za wszystkie [Achmenowe trzoso](#)
I za [Mygdona frygijskiego zbiory](#)
Oddał Licymnii swojej śliczne włosy
Lub za [Arabii napchane komory](#),

Ten czar, gdy szyjkę do pocałowania
Skłoni lub umknie, kapryśna pokusa,
Abyś jej porwał chciwiej, co zabrania,
A ona wzajem skradła ci całusa.

Źródło: Horacy, *Oda II 12 [Nolis longa ferae bella Numantiae]*, [w:] *Wybór poezji*, oprac. J. Krókowski, tłum. L. Siemieński, Wrocław 1971, s. 72–74.

” Horacy

Oda II 19 [Bacchum in remotis carmina rupibus]

[Bakcha](#) widziałem na skałach ustronnych,
Jak wierszy uczył (wierzcie mi, potomni!),
Jak je chwytały Nimfy czujnym słuchem
I [Kozłonogów](#) plemię ostrouche.

[Evoe!](#) Znowu lęk mnie słodki przejął
I pełne ciebie myśli me szaleją.
Zmiłuj się nad mym duchem niespokojnym,
Ojczyźnie swobody, winoroślą zbrojny!

Wolna mi wola opiewać tve Panny,
Krnąbrne [Bachantki](#), i wina fontanny,

I rzeki mlekiem wezbrane, i miody
W lesie ciekące z wydrążonej kłody.

Wolno mi zony twej błogosławionej
Śród gwiazd błyszczącą opiewać koronę,
Dworu Penteja straszliwy upadek
I tracyjskiego Likurga zagładę.

Ty rzeki skręcasz, co żywią Indiany,
I ty na górskich przełęczach, pijany,
Spinasz Bachantkom węzowym zaplotem,
A bez uszczerbku, kędziory ich złote.

Kiedy bezecna Gigantów gromada
Włość twego ojca – niebiosa – napada,
Ty lwią paszczką, pazurami lwiami
Reta z gór stromych strącasz w otchłań ziemi.

Choć powiadają, żeś raczej do żartów,
Do płasów skłonny, niż bitewnych harców,
Ty i w pokoju, i w utarczce krwawej
Równieżes zdolny do obojej sprawy.

Gdy – złotorogi – zstąpiłeś w podziemia,
Cerber od blasku twojego oniemiał.
Machał ogonem, łasił się stróż czujny,
Nogi tve liżąc jęzorem potrójnym.

Źródło: Horacy, *Oda II 19 [Bacchum in remotis carmina rupibus]*, [w:] *Wybór poezji*, oprac. J. Krókowski, tłum. J. Tuwim, 1971 Wrocław, s. 85–87.

Ćwiczenie 1

Podaj poprawne odpowiedzi.

Oda I 27 to utwór o tematyce biesiadnej / autotematycznej, Oda II 12 zawiera motywy autotematyczny / biesiadny, natomiast Oda II 19 to hymn wychwalający boga Dionizosa. Mimo że wiersze te podejmują różną problematykę, wszystkie mają charakter liryki zwrotu do adresata / pośredniej. W pierwszym utworze dowodzi tego m.in. fragment: „Uciszcie dziką wrzawę” / „To z wami pić nie będę wcale” , w drugim potwierdzają to słowa: „Nie chce, bym wojnę numantyńską [...] śpiewał” / „Mnie każe Muza śpiewać twoją Panię” , a w ostatnim – cytat: „Zmiłuj się nad mym duchem niespokojnym” / „Wolno mi żony twej [...] opiewać koronę” .

Ćwiczenie 2

Czy wszystkie trzy ody zawierają podobną kreację podmiotu lirycznego? Swoją odpowiedź uzasadnij, przywołując z każdego utworu odpowiedni cytat.

Oda	Kreacja podmiotu	Cytat
Oda I 27	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Oda II 12	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Oda II 19	<input type="text"/>	<input type="text"/>

Ćwiczenie 3

Na podstawie Ody I 27 scharakteryzuj podmiot liryczny.

Ćwiczenie 4

Określ sytuację liryczną w Odzie I 27, poprzyj swą wypowiedź stosownymi cytataми.

Ćwiczenie 5

W Odzie I 27 podmiot zwraca się do jednego z bohaterów utworu słowami: „Zawierz-
że uszom pewnym, co cię boli!”

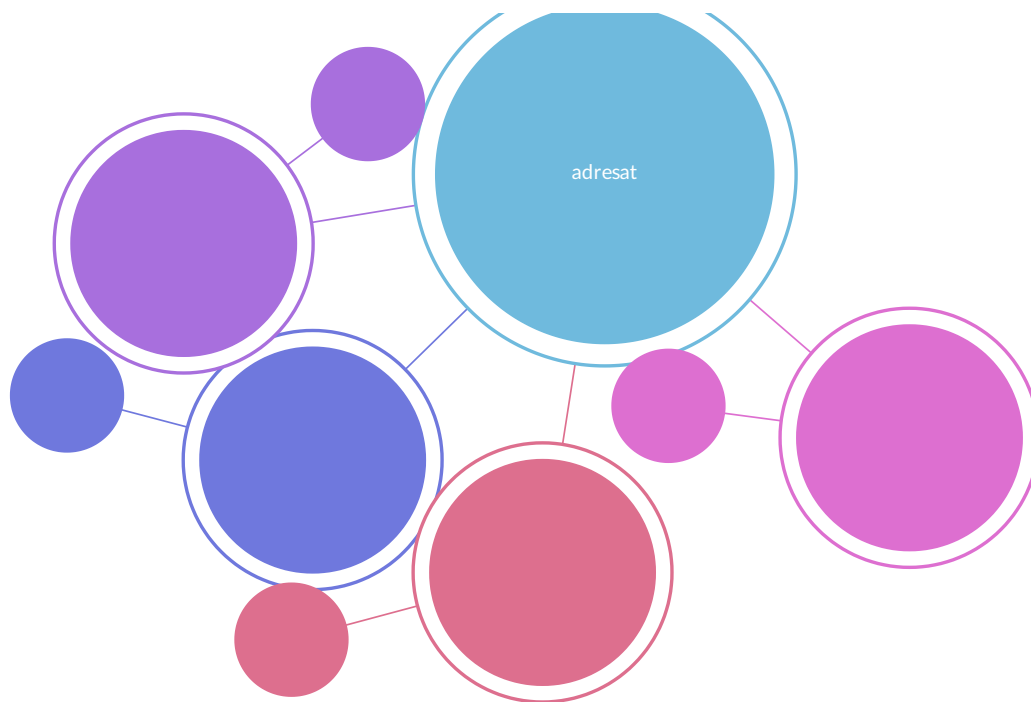
„Jakiż bóg pomoże?”.

Do jakiej części mowy zaliczają się morfemy zapisane wytłuszczonym drukiem?

Ćwiczenie 6

Oda II 12 reprezentuje typ liryki inwokacyjnej. Odszukaj jak najwięcej danych na temat adresata wypowiedzi. Zapisz je własnymi słowami, lecz za każdym razem podaj numer wersu zawierającego tę informację.

Ćwiczenie 7

Na podstawie Ody II 12 napisz jak najwięcej informacji na temat podmiotu lirycznego.

Ćwiczenie 8

W 80 słowach opisz sytuację liryczną w Odzie II 19.

Praca domowa

Napisz tekst liczący nie mniej niż 150 słów, w którym opiszesz kreacje podmiotu lirycznego oraz sytuację liryczną w Odzie I 36 autorstwa Horacego. Swoją wypowiedź poprzyj odpowiednimi cytatami.

” Horacy

Oda I 36 [Et ture et fidybus iuvat]

Dymem kadzidła, lutni grą
I krwią cielątka uczcić trzeba
Te, co nam cało w domu próg
[Numidę](#) znów wróciły, nieba

Z [Hesperii](#) kresów. Wszystkim nam
Okazał serce dawnym druhom,
Lecz najgorętszy uścisk dał
[Lamii](#), bo młodość miał z nim wspólną

I z nim wraz męską togę wdział.
Niech więc ten dzień pamiętny będzie!
Amfora wina niech bez dna!
Niech płas nie spocznie, gdy pieśń [gędzie!](#)

Ach, i [Damalis](#), chociaż pić
Potrafi [gracko](#), niech w ochocie
[Bassusa](#) nie prześcignie już!
Niech ucztę róż zasypią krocie!

Damalis, chociaż wszyscy w nią
Wlepiają oczy pełne żądz,

Ujmie kochanka w ramion splot
Ciaśniej, niżeli bluszcze pnące.

Źródło: Horacy, *Oda I 36 [Et ture et fidybus iuvat]*, [w:] tegoż, *Wybór pieśni*, oprac. Jerzy Krókowski, tłum. Ignacy Wieniewski, Wrocław 1971, s. 53–54.

Dla nauczyciela

Autor: Anna Grabarczyk

Przedmiot: Język polski

Temat: Sposób kreacji podmiotu lirycznego i sytuacja liryczna w pieśniach Horacego

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;

9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;

10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje

je i wartościuje;

14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;

15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;

16) rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;

4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

6) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, referat, szkic interpretacyjny, szkic krytyczny, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca;

IV. Samokształcenie.

9. wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;

- kompetencje w zakresie wielojęzyczności.

Cele operacyjne. Uczeń:

- redaguje tezę interpretacyjną ód Horacego;
- analizuje wybraną odę Horacego, wskazując na sposoby kreacji podmiotu lirycznego;
- redaguje tekst na temat kreacji podmiotu lirycznego oraz sytuacji lirycznej Ody I 36.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel podaje temat i cele lekcji.
2. Uczniowie indywidualnie czytają treść sekcji „Przeczytaj” oraz teksty Horacego z sekcji „Sprawdź się” i każdy na małej kartce samoprzylepnej zapisuje wstępną tezę interpretacyjną: Ody I 27, Ody II 12, Ody II 19. Kartki zostają umieszczone na tablicy, ale nikt na tym etapie lekcji nie odczytuje ich treści.

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel proponuje pracę 3 grup zadaniowych. Każda grupa rozpoczyna od nazwania, wskazania trudności związanych z pełnym odczytaniem tekstu. Uczniowie wyjaśniają miejsca trudne w czasie rozmowy w zespole lub korzystając ze źródeł tradycyjnych/online.
Grupa I.
Analizuje Odę I 27. Grupa może wykorzystać ćwiczenia 1, 2, 3, 4 i 5 proponowane w e-podręczniku.
Grupa II.
Analizuje Odę II 12. Grupa może wykorzystać ćwiczenia 1, 2, 6 i 7 proponowane w e-podręczniku.
Grupa III.
Analizuje Odę II 19. Grupa może wykorzystać ćwiczenia 1, 2 i 8 proponowane w e-podręczniku.
2. Grupy prezentują efekty swojej pracy i odpowiadają na pytania, które w celu wyjaśnienia lub rozwinięcia informacji mogą zadawać uczniowie z pozostałych zespołów.

Faza podsumowująca:

1. Uczniowie odczytują na głos tezy zredagowane na początku lekcji i pozostawiają na tablicy te, które ich zdaniem potrafią udowodnić na podstawie zaprezentowanych przez grupy efektów pracy zespołowej.

2. Nauczyciel prosi, aby uczniowie podsumowali lekcję, wskazując nabyte umiejętności.

Praca domowa:

1. Napisz tekst liczący nie mniej niż 150 słów, w którym opisziesz kreacje podmiotu lirycznego oraz sytuację liryczną w Odzie I 36 autorstwa Horacego. Swoją wypowiedź poprzyj odpowiednimi cytatami.

Horacy

Oda I 36 [Et ture et fidybus iuvat]

„Dymem kadzidła, lutni grą
I krwią cielątka uczcić trzeba
Te, co nam cało w domu próg
Numidę znów wróciły, nieba”
Z Hesperii kresów. Wszystkim nam
Okazał serce dawnym druhom,
Lecz najgorętszy uścisk dał
Lamii, bo młodość miał z nim wspólną
I z nim wraz męską togę wdział.
Niech więc ten dzień pamiętny będzie!
Amfora wina niech bez dna!
Niech płąs nie spocznie, gdy pieśń gędzie!
Ach, i Damalis, chociaż pić
Potrafi gracko, niech w ochocie
Bassusa nie prześcignie już!
Niech ucztę róż zasypią krocie!
Damalis, chociaż wszyscy w nią
Wlepiają oczy pełne żądz,
Ujmie kochanka w ramion splot
Ciaśniej, niżeli bluszcze pnące.

Źródło: Horacy, *Oda I 36 [Et ture et fidybus iuvat]*, [w:] tegoż, *Wybór pieśni*, oprac. Jerzy Krókowski, tłum. Ignacy Wieniewski, Wrocław 1971, s. 53–54.

Materiały pomocnicze:

- Michał Głowiński, Aleksandra Okopień-Sławińska, Janusz Sławiński, *Zarys teorii literatury*, Warszawa 1975.
- A. Wójcik, *Talent i sztuka. Rzecz o poezji Horacego*, Wrocław 1986.

Wskazówki metodyczne

- Nauczyciel może wykorzystać medium w sekcji „Audiobook” do podsumowania lekcji lub poprosić uczniów, aby zapoznali się z nagraniem w domu.